

2001 M. SURAŠYMAS: LIETUVOS TAUTINĖ SUDĖTIS VIENALYTIŠKIAUSIA

Lietuvoje, kaip ir kitose Europos šalyse, gyvena daugelio tautybių žmonės. Jų skaičius gana nevienodas, tačiau ir praeityje, ir dabar Lietuvoje absoliučią gyventojų daugumą sudaro lietuviai. Pastarojo surašymo metu lietuviai sudarė 83,5 proc. Lietuvos Respublikos gyventojų.

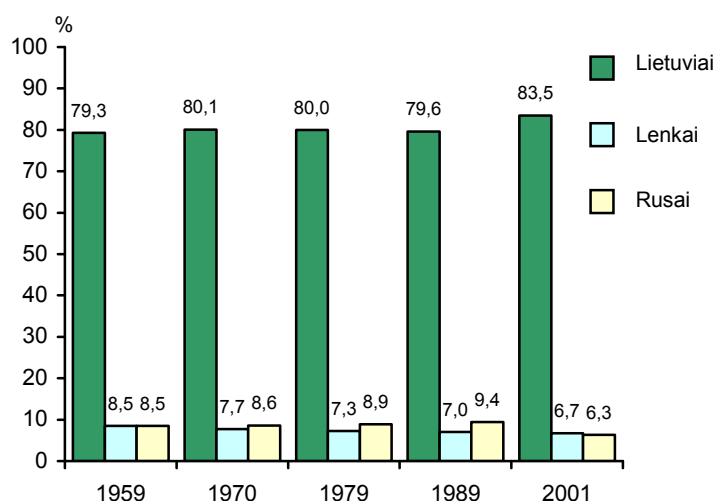
Tautybė buvo fiksuojama ir sovietinių surašymų metu, todėl duomenys apie tautinę sudėtį pokario metais yra palyginami (pateikiami 1 lentelėje).

1 lentelė. Tautinė Lietuvos gyventojų sudėtis, užfiksuota surašymų, palyginti su visų gyventojų skaičiumi (proc.)

Tautybė	Surašymų metai				
	1959	1970	1979	1989	2001
Lietuviai	79,3	80,1	80,0	79,6	83,5
Lenkai	8,5	7,7	7,3	7,0	6,7
Rusai	8,5	8,6	8,9	9,4	6,3
Baltarusiai	1,1	1,5	1,7	1,7	1,2
Ukrainiečiai	0,7	0,8	1,0	1,2	0,7
Žydai	0,9	0,8	0,4	0,3	0,1
Kitos	1,0	0,5	0,7	0,8	1,5

Pateikti duomenys yra akivaizdūs: 1959 m. surašymo užfiksuota lietuvių lyginamoji dalis buvo stabili apie 40 metų, o atkūrus Nepriklausomybę gerokai išaugo. Lenkai, kurie buvo antroji mažuma po rusų, tapo pirmąja (1 grafikas).

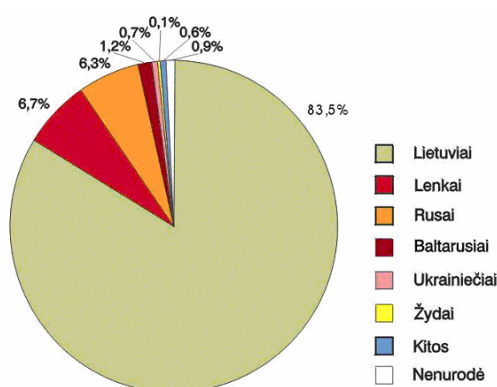
1 grafikas. Lietuvių, lenkų ir rusų lyginamoji dalis

Gerokai sumažėjo žydų lyginamoji dalis, o kitų tautybių – kiek daugiau nepakito. 2001 m. surašymo duomenimis, Lietuvoje gyveno 115 tautybių žmonės, tačiau tik 29 tautybių buvo 100 ir daugiau žmonių.

Gyventojų tautinę sudėtį vaizdžiau parodo 2 grafikas.

2 grafikas. Gyventojai pagal tautybę

Lietuva tampa vis labiau vienalyte pagal tautinę sudėtį. Šio surašymo užfiksuotas lietuvių lyginamasis svoris dabartinės Lietuvos teritorijoje yra aukščiausias. XIX a. viduryje tautinė sudėtis buvo marga: lietuvių buvo apie 75,5 %, žydų – 10,5-11,0 %, vokiečių – 5-7 %, lenkų – 5,6 %, rusų – iki 1,5 %, latvių – 1,0 %, baltarusių – 0,3 %.

Po pirmojo pasaulinio karo Lietuvos gyventojų tautinė sudėtis atrodė taip (pagal surašymų duomenis: 1923 m. Lietuvoje, 1925 m. Klaipėdos krašte, Vilniaus krašte 1931 m.): lietuvių buvo – 67,7 %, lenkų – 15,3 %, žydų – 8,3 %, vokiečių – 3,4 %, rusų – 2,5 %, „klaipėdiečių“ – 1,3 %, latvių – 0,6 %, baltarusių – 0,4 %, kitų – 0,3 %.

Įdomūs ir svarbūs absoliutūs skaičiai. Minėtų surašymų duomenimis, lietuvių vis daugėjo: 1959 m. jų buvo 2151 tūkst., 1989 m. – 2924 tūkst. Per pastarąjį dešimtmetį lietuvių skaičius sumažėjo – 2001 m. surašymo metu buvo 2907 tūkst. Kitose buvusiose TSRS respublikose (išskyrus Latviją ir Estiją) 1989 m. gyveno 106 tūkst. lietuvių, iš jų Rusijos Federacijoje 70,4 tūkst., Ukrainoje – 11,3, Kazachijoje – 10,9 tūkst. 2000 m. surašymo duomenimis Latvijoje gyveno 33,4 tūkst., Estijoje – 2,0 tūkst. lietuvių (1989 m. atitinkamai 34,6 ir 2,6 tūkst.). Kiek jų šiuo metu gyvena įvairiose NVS šalyse duomenų neturime. Kiek gyvena Rusijos Federacijoje, bus nustatyta per šių metų spalio mėnesį ten vykstantį surašymą.

Labiausiai tarp paskutinių surašymų sumažėjo rusų: nuo 345 iki 220 tūkst., kiek mažiau lenkų – nuo 258 iki 235 tūkst., baltarusių – nuo 63 iki 43 tūkst., ukrainiečių – nuo 45 iki 22 tūkst., žydų – nuo 12,4 iki 4 tūkst.

Lietuvių sumažėjo dėl mažėjančio natūralaus prieaugio ir dėl emigracijos, lenkų – iš esmės dėl natūralaus prieaugio mažėjimo. Rusų skaičius mažėjimą daugiausia lėmė emigracija.

Kaimo gyventojų tautinė sudėtis vienalytiškesnė negu miesto. Kaime lietuvių lyginamoji dalis sudaro 87,7 %, mieste – 81,4 %; lenkų – 6,0 ir 8,4; rusų – 8,2 ir 2,4 %.

Tautiniu vienalytiškumu pasižymi 7 apskritys (2 lentelė), kuriose lietuviai sudaro daugiau kaip 93 % gyventojų. Iš jų išsiskiria Marijampolės ir Tauragės apskritys, kur lietuviai sudaro daugiau kaip 98 %. Mažesnė lietuvių lyginamoji dalis Klaipėdos apskrityje – 84,2 %, Utenos – 77,1 %, o mažiausia Vilniaus – 54,9 %.

2 lentelė. Gyventojai pagal tautybę apskrityse

Apskritys	Iš viso	Pasiskirstymas tautybėmis, %					
		lietuvių	lenkų	rusų	baltarusių	ukrainiečių	kitų tautybių
Iš viso	3483972	83,5	6,7	6,3	1,2	0,6	0,7
Alytaus	187769	95,3	2,1	1,3	0,4	0,2	0,5
Kauno	701529	93,9	0,5	3,7	0,3	0,4	0,5
Klaipėdos	385768	84,2	0,3	11,4	1,0	1,3	0,9
Marijampolės	188634	98,5	0,2	0,6	0,1	0,1	0,3
Panevėžio	299990	96,3	0,2	2,5	0,2	0,3	0,3
Šiaulių	370096	95,4	0,2	3,0	0,2	0,4	0,6
Tauragės	134275	98,7	0,1	0,6	0,1	0,1	0,3
Telšių	179885	97,4	0,1	1,5	0,2	0,2	0,3
Utenos	185962	77,1	4,5	13,4	2,0	1,1	0,8
Vilniaus	850064	54,9	25,4	11,6	3,6	1,1	1,2

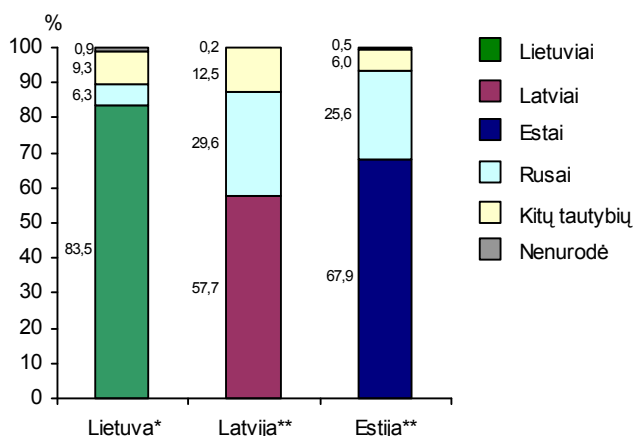
Lietuviškiausias – Panevėžio miestas (95,7 % gyventojų lietuviai), toliau eina Kaunas ir Šiauliai. Juose lietuvių lyginamoji dalis beveik vienoda – atitinkamai 92,9 ir 92,8 %. Margiausia tautinė Vilniaus miesto gyventojų sudėtis: lietuviai čia sudaro 57,8 %, lenkai – 18,7 %, rusai – 14 %. Antras tautine sudėtimi magesnis Klaipėdos miestas, kuriame lietuviai sudaro 71,3 %, rusai – 21,3 %, maždaug po 2 % ukrainiečiai ir baltarusiai (3 lentelė).

3 lentelė. Didžiųjų miestų gyventojai pagal tautybę

Miestai	Iš viso	Pasiskirstymas tautybėmis, %					
		lietuvių	lenkų	rusų	baltarusių	ukrainiečių	kitų tautybių
Vilnius	542287	57,8	18,7	14,0	4,0	1,3	1,4
Kaunas	378943	92,9	0,4	4,4	0,3	0,5	0,6
Klaipėda	192954	71,3	0,4	21,3	1,9	2,4	1,2
Šiauliai	133883	92,8	0,2	4,8	0,4	0,7	0,7
Panevėžys	119749	95,7	0,2	2,9	0,2	0,4	0,4

Atlikus surašymus atsirado galimybė palyginti visų trijų Baltijos šalių tautinę sudėtį (3 grafikas). Pagrindinės tautybės gyventojų lyginamoji dalis Latvijoje ir Estijoje yra gerokai mažesnė. Panaši padėtis ir šių šalių sostinėse (duomenys 4 lentelėje).

3 grafikas. Baltijos šalių gyventojai pagrindinėmis tautybėmis

* 2001 m. gyventojų surašymo duomenys.

** 2000 m. surašymų duomenys.

4 lentelė. Baltijos šalių sostinių pagrindinių tautybių gyventojų dalis, %

	Pagrindinės tautybės	Rusų
Vilnius 2001 m.	57,8	14,0
Ryga 2000 m.	41,0	43,9
Talinas 2000 m.	53,7	36,5

Pranešime pateikiami bendro pobūdžio duomenys. Jie yra įdomūs, džiuginantys ir prasmingi. Tačiau surašymo duomenys apie tautinę sudėtį, įvairių tautybių gyventojų išsidėstymą teritorijose yra gerokai detalesni, laukia gilesnio nagrinėjimo.

Pasiteirauti: Dalia Ambrozaitienė
 Statistikos departamento generalinio direktoriaus pavaduotoja
 Tel. (8~5) 236 48 15
 El. p. dalia.ambrozaitiene@std.lt
www.std.lt